

ZAMONAVIY DUNYODA SHAXS ISMLARINING IJTIMOIIY-MADANIY VAZIFASI

Mirzaboyeva Nafisa Muxnatdinovna

O'zbekiston davlat jahon tillar universiteti
nafisamirsabojeva@mail.ru

Annotatsiya: Ushbu maqola shaxs ismlarining ahamiyatini, zamonaviy jamiyatdagi vazifalarini va ularning madaniy, ijtimoiy va huquqiy kontekstda o'rnini tahlil qiladi. Ismlar shaxslarning identifikatsiyasini ta'minlashdan tashqari, madaniy meros va gender identitetini aks ettiradi. Maqolada nemis ismlarining tarixiy asoslari, globalizatsiya jarayoni va zamonaviy tendentsiyalar hamda ismlarning to'g'ri talaffuzining ijtimoiy aloqalar va hurmat bilan bog'liqligi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar. Ismlari, identifikatsiya, madaniy meros, gender identiteti, ijtimoiy munosabatlar.

Анотация: В данной статье анализируется значение личных имен, их функции в современном обществе и их место в культурном, социальном и правовом контекстах. Имена отражают культурное наследие и гендерную идентичность, а также обеспечивают идентификацию личности. В статье рассматриваются историческая подоплека немецких имен, процесс глобализации и современные тенденции, а также связь правильного произношения имен с социальными отношениями и уважением.

Ключевые слова. Имена, идентичность, культурное наследие, гендерная идентичность, социальные отношения.

Abstract: This article analyzes the importance of personal names, their functions in modern society and their place in cultural, social and legal contexts. Names reflect cultural heritage and gender identity in addition to providing personal identification. The article examines the historical background of German names, the process of globalization and modern trends, and the connection of the correct pronunciation of names with social relations and respect.

Keywords. Names, identity, cultural heritage, gender identity, social relations.

Nemis nomlari tizimida bolaga hayot yo'lida yaxshi tilaklar bildirish vazifasi bor edi. Erxard (qadr-qimmat va obro') yoki Gerxard (qat'iy va qat'iy) kabi ismlar jasorat, jasorat va kuchni ifodalash uchun mo'ljallangan asosiy so'zlardan tuzilgan. Ushbu odat orqali tegishli ismning ramziy belgilari ham ism egasiga ta'sir qiladi, deb umid qilingan. Ism berishda qadimgi an'ana qarindoshlar yoki ota-onalarning ismlarini qo'yish edi. Ilgari, o'g'il odatda otasining nomi bilan atalgan va shuning uchun oilaning munosib merosxo'ri hisoblangan. Bugungi kunda deyarli hech kim ismlarning ma'nosi haqida hech narsa bilmaydi. "Demak, Patrik, ehtimol, uning ismi Irlandiyaning havoriysi "Avliyo Patrik"ga borib taqalishini bilmaydi", - deydi ekspert Linsberger. Qanchalik baland ovozda bo'lmasin, ismimizni eshitganimizda, biz darhol e'tiborga olamiz. Insonning eng chuqur, botiniy o'zi o'z nomida namoyon bo'ladi. Biror kishining ismini eslab qolish qiziqish va minnatdorchilikni ko'rsatadi. Bizning

ismlarimiz shaxsiyatimizning nihoyatda muhim qismidir. Ular chuqur shaxsiy, madaniy, oilaviy va tarixiy aloqalarning ifodasidir. Shuningdek, ular bizga kim ekanligimiz, qaysi jamoalarga mansubligimiz va dunyodagi o'rnimiz haqida tushuncha beradi. Nima uchun odamning ismini to'g'ri talaffuz qilish muhim?

Bu odamlarni ko'rish va hurmat qilishlarini his qiladi. Ismlar bizning shaxsiyatimiz bilan chambarchas bog'liq va shaxsiy DNKning bir qismidir. Ismlar ham ko'pincha etnik va madaniyatimiz bilan bog'liq. Ismlarning to'g'ri talaffuzi hurmat va tegishlilikni bildiradi.

Shaxs ismlari zamonaviy jamiyatda muhim ijtimoiy va madaniy vazifalarga ega. Ular nafaqat individlarning identifikatsiyasini ta'minlaydi, balki ko'plab madaniy va ijtimoiy munosabatlarni ham belgilaydi. Shaxs ismlari faqatgina identifikatsiya vositasi emas, balki ijtimoiy va madaniy munosabatlarning ajralmas qismidir. Ular insonlarning o'zaro aloqalarini, identitetini va madaniy merosini aks ettiradi. Shaxs ismlarining ijtimoiy-madaniy vazifalari, shuningdek, o'zgaruvchan zamonaviy kontekstda yanada kengaymoqda, bu esa shaxsiy ifoda va madaniy aloqalarni yanada rivojlantiradi. Quyida shaxs ismlarining zamonaviy dunyodagi asosiy vazifalari ko'rib chiqiladi.

Shaxs ismlari insonlarni ajratish va tanib olishda birinchi darajali rol o'ynaydi. Har bir inson o'ziga xos ismga ega bo'lib, bu ism orqali jamiyatda taniladi. Bu, shuningdek, shaxsning ijtimoiy aloqalarini va o'zaro munosabatlarini aniqlashga yordam beradi, ijtimoiy guruhlar o'rtasidagi munosabatlar va aloqalarni osonlashtiradi. Ismlar odamlar o'zaro munosabatlar o'rnatadi.

Ismlar ko'pincha madaniy merosni aks ettiradi. Ular biror millat, qabila yoki madaniyatning tarixiy va an'anaviy xususiyatlarini saqlaydi. Masalan, an'anaviy ismlar milliy yoki etnik identitetni ifodalashda muhim ahamiyatga ega. Har bir ism o'ziga xos hikoyaga ega bo'lib, madaniyat va millatning ruhiyatini saqlaydi. O'zbek ismlari tarixiy va madaniy kontekstda muhim ahamiyatga ega. An'anaviy ismlar ko'pincha o'zbek madaniyatining tarixiy voqealari, buyuk shaxslar va urf-odatlari bilan bog'liqdir. Ota-onalar ko'pincha avlodlardan qolgan ismlarni davom ettiradilar, bu esa milliy merosni saqlashda yordam beradi. Nemis ismlari ham, millatning tarixiy va madaniy kontekstini aks ettiradi. An'anaviy ismlar ko'pincha oilaviy meros va milliy identitet bilan bog'liq bo'lib, ular orqali kelib chiqish, urf-odatlari va qadriyatlar saqlanadi. Hozirgi kunda ham, ko'plab oilalar avlodlardan qolgan ismlarni davom ettirishni afzal ko'radi.

Ismlar odamlarning ijtimoiy identitetini shakllantiradi. Ismlar odamlar o'rtasidagi aloqalarni osonlashtiradi. Ismlar orqali insonlar bir-birlarini tanib olishadi va samimiylikni ifodalashadi. Masalan, do'stlar o'rtasida ismlarning qo'llanilishi, munosabatlarni kuchaytiradi. Familiyalar va shaxs ismlari ko'pincha oilaviy tarix, kasb yoki yashash joyi bilan bog'liq bo'lib, shaxsning ijtimoiy maqomini ko'rsatadi. Ba'zi familiyalar ijtimoiy hayotda yuqori maqomni anglatishi mumkin.

Zamonaviy jamiyatda gender tengligi va individualizm ko'payganligi sababli, ism tanlashda yangi tendentsiyalar paydo bo'lmoqda. Erkaklar va ayollar uchun turli ismlar ko'pincha ijtimoiy va madaniy jihatdan belgilangan. Genderga mos kelmaydigan yoki

yangi gender identitetlarini aks ettiruvchi ismlar ham paydo bo'layotganligi, ijtimoiy identitetni yanada kengaytiradi. Odamlar o'z ismlarini tanlashda ko'proq erkinlikka ega bo'lishmoqda, bu esa shaxsiy ifodani va o'z-o'zini anglashni kuchaytiradi. Bunga misol sifatida, genderga mos kelmaydigan yoki an'anaviy emas, balki o'ziga xos ismlarning qo'llanilishi kiritilishi mumkin. O'zbek ismlarida gender identiteti o'ziga xos ahamiyatga ega. An'anaviy ravishda, erkak va ayollar uchun farqli ismlar qo'llaniladi. Bugungi kunda Germaniyada gender identitetiga mos kelmaydigan ismlar ko'proq qo'llanilmoqda. Ota-onalar o'z farzandlari uchun genderga mos kelmaydigan ismlarni tanlash orqali ularning individual identitetini ifodalashda erkinlikni qo'llab-quvvatlaydilar. Bu jarayon, ismlarning ijtimoiy rolining kengayishiga olib kelmoqda.

Globallashuv jarayonida ko'plab xalqaro ismlar va madaniyatlar bir-biri bilan aralashmoqda. Bu, odamlar o'rtasida madaniy aloqalarni kuchaytiradi va global identitetni shakllantiradi. Shu bilan birga, turli tillardagi ismlar o'rtasida muvofiqlik va o'zaro ta'sir ko'rinadi. Hozirgi kunda, globalizatsiya jarayoni o'zbek ismlariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Xalqaro ismlar va madaniyatlar o'rtasida o'zaro ta'sir kuchaymoqda. Ba'zi o'zbek ismlari xalqaro kontekstdagi o'zaro ta'sirlar natijasida o'zgarishlarga uchramoqda. Shuningdek, globallashuv jarayoni nemis ismlariga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Chet tillardan olingan va xalqaro miqyosda tanilgan ismlar nemis madaniyatiga kirib kelmoqda. Bu, jamiyatda madaniy diversifikatsiyani oshiradi va yangi identitetlarni shakllantiradi.

Ismlar, shuningdek, kommunikatsiyaning asosiy qismidir. Ular odamlar o'rtasidagi aloqalarni osonlashtiradi va muayyan ijtimoiy kontekstda ma'lumotni almashish jarayonida ahamiyat kasb etadi. Masalan, o'zaro hurmat ko'rsatish yoki samimiylikni ifodalash uchun ismlardan foydalaniladi.

Shaxs ismlari ko'pincha huquqiy jarayonlarda muhim ahamiyatga ega. Shaxsiy identifikatsiya, hujjatlar va huquqlar ismlar bilan bog'liqdir. Boshqa davlatlarga safar qilish, nikoh yoki huquqiy masalalar bilan shug'ullanishda ismlar muhim o'rinni egallaydi. Fuqaroning nomzodning ismini bilish qobiliyati ularning ovoz berish xulq-atvoriga va saylov byulletenini berishda tanlagan nomzodlarga ta'sir qilishi mumkin. Nomzodning ism-sharifi bilan ongli yoki ongsiz ravishda tanish bo'lishi nomzodning o'ziga xosligi oshishiga olib keladi. Germaniya qonunchiligiga ko'ra, turmush o'rtog'ining familiyasi yoki qizlikfamiliyasi turmush qurgandagi familiya sifatida belgilanishi mumkin.

Shaxs ismlari ijtimoiy statusni ko'rsatishi mumkin. Ba'zi familiyalar tarixiy ahamiyatga ega bo'lib, ularning egalari uchun ijtimoiy maqomni belgilashi mumkin. Masalan, aristokratik familiyalar o'zlarini yuqori ijtimoiy sinflarda ko'rsatadi.

Shaxs ismlari odamlarning o'z-o'zini ifodalashiga imkoniyat yaratadi. Odamlar ko'pincha o'zlariga yoqadigan yoki ularning shaxsiyatini ifodalaydigan ismlarni tanlaydilar. Bu, o'z-o'zini anglash jarayonida muhim rol o'ynaydi.

Inson tabiati bo'yicha mutaxassis Deyl Karnegi o'zining "Qanday qilib do'stlarni qozonish kerak" kitobida boshqa odamlarning ismlarini saqlab qolish qanday ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatadi. Boshqa odamni tanishtirgandan so'ng keyingi safar uning ismini eslay oladigan har bir kishi ko'pincha hurmatga sazovor bo'ladi. Siz

boshqa odamga uning shaxsiyatini qadrlayotganingizni va u alohida ekanligini ko'rsatasiz. Ismni saqlash hurmat va tan olinishini anglatadi. Birovning ismini eslay oladigan har qanday odamni begona sifatida kamroq qabul qiladi va uning tanishlari va do'stlaridan biri bo'lish ehtimoli ko'proq bo'ladi. Faqat bitta so'zni aytilish bilan, boshqa odam ko'proq ochiladi va sizga ismning orqasidagi shaxs bilan tanishish imkoniyatini beradi. Bundan tushunish mumkinki, ismlar har doim, tarixda ham, bugungi kunda ham muhim ahamiyat kasb etgan.

Zamonaviy dunyoda shaxs ismlari ko'plab ijtimoiy-madaniy vazifalarni bajaradi. Ular identifikatsiya, madaniy meros, gender identiteti, muloqot, huquqiy jihatlar, ijtimoiy maqom va shaxsiy ifoda kabi aspektlarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, shaxs ismlari nafaqat individual darajada, balki jamiyat va madaniyat nuqtai nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Ularning roli va ta'siri doimo o'zgarib bormoqda, bu esa zamonaviy hayotda yanada muhim bo'lib bormoqda.

Ismlar insonlarning ijtimoiy identitetini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ular milliy, etnik, gender, oilaviy va ijtimoiy identitetlarni aks ettirib, odamlarning o'zaro aloqalarini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, ismlar zamonaviy tendentsiyalar va o'zgarishlar orqali yanada kengayib bormoqda, bu esa ijtimoiy identitetning murakkabligini va rang-barangligini oshiradi. Ismlar, shuningdek, o'z-o'zini anglash va individual ifoda uchun muhim vosita hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bede, C. *Historische Linguistik und Onomastik*. München: Lang, 2010.
2. Friedrich, H. *Germanische Personennamen*. Hamburg: Helmut Buske Verlag, 2008.
3. Schmidt, E. *Lateinische und griechische Namen in Deutschland*. Heidelberg: Universitätsverlag, 2012.
4. Weber, K. *Jüdische und slawische Namen in Deutschland*. Stuttgart: Kohlhammer Verlag, 2018.
5. [E.A. Begmatov](#)- *O'zbek Ismlari izohi*. [O'zbekiston milliy ensiklopediyasi](#), 2016.